

Z kroniki naukowej

10-LECIE ZAKŁADU BADAŃ NAD POLONIĄ ZAGRANICZNĄ POLSKIEJ AKADEMII NAUK W POZNANIU

(posiedzenie Rady Naukowej w dniu 27 października 1983 r.)

Zakład Badań nad Polonią Zagraniczną PAN w Poznaniu obchodził rocznicę 10-lecia swej działalności. Z tej okazji w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich w Poznaniu w dniu 27 października 1983 r. odbyło się uroczyste posiedzenie Rady Naukowej placówki. W posiedzeniu udział wzięli członkowie Rady Naukowej poprzednich i obecnej kadencji, a ponadto zaproszeni goście i pracownicy Zakładu.

Posiedzenie otworzył prof. dr hab. Krzysztof Kwaśniewski — przewodniczący Rady w obecnej kadencji. Przewodzenie obradom objął prof. dr hab. Lech Trzeciakowski — zastępca przewodniczącego Rady.

Uczestników powitała doc. dr hab. Barbara Szydłowska-Ceglowa — kierownik Zakładu. W swoim wystąpieniu omówiła ona najważniejsze fakty związane z powstaniem placówki w 1973 r. i jej dalszym rozwojem. Zakład Badań nad Polonią Zagraniczną utworzony został jako odrębna placówka naukowo-badawcza Polskiej Akademii Nauk 9 kwietnia 1973 r. uchwałą Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Uchwała ta stanowiła, iż zadaniem Zakładu jest prowadzenie badań historycznych i współczesnych nad Polonią w Europie zachodniej. Dla zapewnienia interdyscyplinarnego charakteru badań w zespole pracowników Zakładu przewidziano zatrudnienie specjalistów następujących dyscyplin: historii, socjologii, prawa, etnografii, filologii, ekonomii, geografii, historii sztuki. Pierwszym kierownikiem Zakładu mianowany został jego organizator, prof. dr hab. Zygmunt Dulczewski. Następnie funkcję tę pełnili kolejno dyrektorzy Instytutu Zachodniego: prof. dr hab. Lech Trzeciakowski (1974-78) i prof. dr hab. Antoni Czubiński (1979-81). Od września 1981 r. Zakładem kieruje doc. dr hab. Barbara Szydłowska-Ceglowa. W okresie 10-lecia funkcję przewodniczącego Rady Naukowej sprawowali: prof. dr hab. Zdzisław Kaczmarezyk (1973-80), doc. dr hab. Zdzisław Nowak (1980-81) oraz prof. dr hab. Krzysztof Kwaśniewski (1981-84 i ponownie od 1984).

Słowa gratulacji i uznania za dotychczasowe osiągnięcia Zakładu w imieniu swoim i Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną Polonia w Warszawie przekazał sekretarz Zbigniew Tomkowski. Władze Towarzystwa Polonia odznaczyły medalem „Za umacnianie więzi Polonii z krajem” długolétnich pracowników Zakładu: doc. dr hab. Barbarę Szydłowską-Ceglową, dra Kazimierza Dopierale, dr Wiesławę Eder, dra Jerzego Kozłowskiego, dra Piotra Kraszewskiego, mgr Jadwigę Kuczmańską, dra Stefana Limana i dr Annę Poniatowską. Za odznaczenia, które wręczył sekretarz Tomkowski podziękowanie złożył dr Jerzy Kozłowski. Następnie nadesłane z okazji 10-lecia listy gratulacyjne zostały odczytane uczestnikom posiedzenia.

W części merytorycznej wygłoszono dwa referaty. Prof. dr hab. Andrzej Bro-

żek (Instytut Badań Polonijnych UJ — Kraków) dokonał wszechstronnej analizy całokształtu działalności Zakładu w minionym dziesięcioleciu. Przede wszystkim referent omówił wyniki badań ogłoszone drukiem. Wysoko ocenił prof. Brożek numery „Przeglądu Zachodniego” całkowicie poświęcone tematyce polonijnej; dotychczas ukazało się sześć (niektóre podwójne) zeszytów: 1974 nr 2, 1975 nr 5/6, 1977 nr 5/6, 1979 nr 2, 1980 nr 3, 1983 nr 1. Ponadto pracownicy Zakładu opublikowali łącznie jedenaście pozycji książkowych, wiele artykułów naukowych i popularyzatorskich, recenzji, biogramów w różnorodnych periodykach i pracach zbiorowych. Następnie analiza dotyczyła m.in. takich aspektów pracy Zakładu, jak: liczne zmiany kadrowe (obecnie 19 osób: 6 historyków, 4 filologów — 2 polonistki, 1 romanistka i 1 anglista, 3 socjologów, 1 filozof, 1 ekonomista, 1 politolog, 1 pedagog i 1 etnograf), awanse naukowe, współpraca z krajowymi i zagranicznymi placówkami (m. in. z Fundacją Kościuszkowską z Nowego Jorku, Uniwersytetem W. Piecka z Rostocku i in.), zorganizowane przez Zakład (współorganizowane) konferencje naukowe (*Metodologia badań nad Polonią zagraniczną* 24-25 IV 1975; *Polonia w Europie zachodniej* 19-20 IV 1978; *Historyczne i współczesne stosunki polsko-francuskie* 27 X 1979; *Łączność Polonii z krajem* 17 X 1980; *Wkład Wielkopolski w kształtowanie stosunków Macierzy z Polonią* 18 VI 1982; *60-lecie Związku Polaków w Niemczech. 1922-1982* 27-28 I 1983 sesja międzynarodowa). W konkluzji prof. Brożek stwierdził, że w trudnych warunkach organizacyjnych i kadrowych, Zakład osiągnął optymalne wyniki pracy i zajmuje liczącą się pozycję w zakresie badań polonijnych.

Prof. dr hab. Krzysztof Kwaśniewski (Instytut Socjologii UAM-Poznań) w swoim referacie podjął zagadnienie specyfiki badań nad Polonią zachodnioeuropejską, widzianej poprzez pryzmat założeń teoretycznych i refleksji metodologicznej. Referent zanalizował kwestie stale jeszcze będące przedmiotem dyskusji wśród badaczy, a mianowicie: na czym polegają badania nad Polonią zagraniczną i jaka jest ich podstawowa problematyka naukowa. Zawiera się ona w zakresie problematyki mniejszości narodowych, której różnorodne ujęcia zostały w referacie przedstawione. Z rozważań prof. Kwaśniewskiego wynika teza, iż o specyfice badań naukowych dotyczących Polonii w Europie zachodniej decyduje fakt, iż spełnia ona większość omówionych w referacie modelowych cech przedmiotowego i merytorycznego ujęcia problematyki mniejszości narodowych. Referent postulował, by dla pełnego wyjaśnienia problematyki Polonii osiedlonej w różnych krajach Europy zachodniej, skonstruować pełny kontekst dwustronnych konfrontacji interetnicznych, niż tylko badać Polonię od razu w wieloetnicznym amalgamacie.

W dyskusji głos zabrało kilku naukowców; m.in. prof. dr hab. Gerard Labuda uwypuklił naukową i społeczną rolę Zakładu i — jako jego współtwórca — przypomniał postawione przed nim dziesięć lat temu zadania; o nowych możliwościach badawczych dla Zakładu we współpracy z poznańskim środowiskiem naukowym mówił prof. dr hab. Stanisław Nawrocki; o kontynuowaniu swej pracy naukowej z zakresu tematyki polonijnej poinformował pierwszy kierownik Zakładu prof. dr hab. Zygmunt Dulczewski.

Uczestnicy posiedzenia obejrżeli wystawę, przedstawiającą niektóre dokumenty z początków istnienia placówki, jej dotychczasowe osiągnięcia i ważniejsze opracowania opublikowane przez pracowników w latach 1973-1983. Pełna bibliografia tych prac (w podziale na zbiorowe i indywidualne) zamieszczona została w przygotowanej na posiedzenie Rady Naukowej oddzielnej broszurce.

Jacek Serwański